

NORMY BEZPEČNOSTI A OCHRANY ZDRAVÍ

Aleš Horčíčka

Ústav ekonomiky a managementu, FES, Univerzita Pardubice

Abstract

This article deals with integrated management system and its components – quality, occupational health and safety and environmental management systems – implemented according to valid OHSAS and ISO standards into the firm. All these systems are evaluated from the view of their importance for achieving firm's strategic aims. The integrated system better contributes to firm's activities promotion not only in the Czech Republic, but also in other countries of the European Union.

Key words:

integrated management system – quality – occupational health and safety management systems – environmental management system – ISO and OHSAS standards.

Úvod

Problematika jakosti se do centra zájmu dostala na konci minulého století (v 80. a 90. letech). Její význam bude dále narůstat, a to zejména v důsledku vstupu ČR do EU, na jejíž trzích se v době nesmlouvavého konkurenčního boje dlouhodobě prosadí pouze podnikatelské subjekty, které integrovanému systému managementu věnují odpovídající pozornost a systematickou péči.

V dnešní době jsme svědky nebývalého rozvoje, nových požadavků na podnikový management v oblasti jakosti, bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (BOZP) a přístupu k životnímu prostředí. Rostoucí nároky jsou vyvolány přibližováním se k evropským standardům řízení. Jen při splnění těchto podmínek budou podniky moci úspěšně působit na evropském liberalizovaném trhu.

Důvod zavádění normy ISO 9001 [2]

- Certifikovaný systém jakosti zvyšuje konkurenceschopnost firmy na trhu,
- zákazníci požadují, aby firma měla certifikovaný systém jakosti,
- vedení společnosti chce zlepšit: a) pořádek ve firmě,
b) organizaci práce,
c) metody řízení;
- vedení společnosti chápe, že kvalita výrobků a služeb znamená:
a) udržet si zákazníky,
b) ošetřit náklady na odstraňování vad,
c) získat ocenění – ceny, značky jakosti.

Řízení a kontrola procesů

Procesem [1] rozumíme postup, který využívá zdroje (pracovníky, materiál, zařízení, stroje, metody a prostředí) pro přeměnu vstupů na výstupy.

Řízení a kontrola procesů dokumentovaným způsobem znamená [2]:

- a) pracovat podle postupů a kontrolovat jejich dodržování,
- b) provádět kontroly pracovníků, operací, zařízení a strojů, vstupů a výstupů,
- c) vytvářet záznamy o jakosti z kontrol, přejímek, neshod, náprav, hodnocení jakosti.

Jedním z hlavních požadavků normy je procesní přístup definovaný jako stanovení a popis procesů a jejich vazeb tak, aby odpovídal požadavkům na řízení jakosti [3].

Důvod zavádění normy OHSAS 18001

Management BOZP je chápán [5] jako nedílná složka působení zdrojů společnosti ve prospěch pozitivního působení společnosti na bezpečnost při práci svých zaměstnanců a nedílná součást funkce řízení na všech úrovních.

Základním cílem vedení společnosti při zavádění BOZP je [7]:

- zavedení pořádku,
- dosažení souladu s právními požadavky v bezpečnosti a ochraně zdraví při práci,
- snížení rizika činností působících na zaměstnance v takové míře, že mohou způsobit pracovní úraz nebo jinou újmu na zdraví, za něž nese společnost odpovědnost,
- zvýšení podnikatelské důvěryhodnosti pro investory, peněžní ústavy, pojišťovny, veřejnou správu,
- zlepšení vztahů se zaměstnanci,
- prokázání shody zavedeného systému managementu BOZP s právními požadavky.

Úvodní přezkoumání BOZP

Úvodní přezkoumání „současného stavu“ BOZP zahrnuje [7]:

- identifikaci nebezpečí spojených s činnostmi organizace,
- identifikaci požadavků právních předpisů a dalších požadavků na BOZP, které se týkají konkrétních činností na pracovištích,
- posouzení, jak jsou plněny identifikované požadavky právních předpisů a další požadavky,
- přezkoumání dosavadních zkušeností s nehodami a výsledků všech předchozích hodnocení, zkušeností s odškodňováním a řešením negativních událostí spojených s BOZP,
- posouzení účinnosti a efektivnosti existujících zdrojů určených pro management BOZP,
- identifikaci mezi existujícím systémem BOZP a sdělením o úvodním přezkoumání BOZP u organizace

Základní prvky, které jsou předmětem přezkoumání:

- přesné definování povinností a odpovědností organizace na úseku BOZP,
- identifikace nebezpečí, s nimi spojených rizik a jejich odstraňování,
- dokumentace postupů spojených s řízením nebezpečných činností,
- kontrola nebezpečných pracovišť z hlediska BOZP,
- školení.

Cílem úvodního přezkoumání BOZP je:

- Identifikovat a přezkoumat konkrétní legislativní požadavky na provoz (zákony týkající se BOZP, požadavky inspektorátů bezpečnosti práce, atd.).

- Identifikovat nebezpečí, s nimi spojená rizika a jejich hodnocení a omezování – v rámci identifikace je zpracována analýza rizik spojených s činnostmi, která identifikuje jednotlivá nebezpečí z činností a prostředí a zohledňuje možná rizika ve spojení s daným nebezpečím. Jako příklad lze uvést nebezpečí z pracovních činností v provozu, s nímž jsou spojena následující rizika: dopravní nehody, pád z výšky, pád na rovině, úraz elektřinou, popálení, prochladnutí, padající předměty, poškození zraku a orgánů. Nestačí přitom pouze provedení identifikace nebezpečí a analýza rizik na jednotlivých pracovištích, ale je nutné vypracování komplexní analýzy rizik dle požadavku Zákoníku práce – k této analýze musí být vypracován

jednotný postup řízení. Pracovníci společnosti jsou s riziky seznámeni dokumentovanou formou.

- Přezkoumat řízení dokumentace a záznamů z hlediska nebezpečných činností – sleduje se přístup k zákonným a místním předpisům (řízení externí dokumentace), druhy postupů, správa a užívání, druhy záznamů BOZP a jejich správa.

Důvod zavádění normy ISO 14001

Systémy řízení z hlediska ochrany životního prostředí se obecně označují EMS [4]. Environmentální management znamená [4] systematický přístup k ochraně životního prostředí ve všech aspektech činnosti podniku.

Pro zavedení a fungování environmentálně orientovaných systémů řízení a environmentálních auditů ve firmě bude určující normalizovaný přístup v podobě norem řady ISO 14000, reprezentované zejména klíčovou normou ČSN EN ISO 14001 Systémy environmentálního managementu – specifikace s návodem pro jejich využití.

Budování EMS se v současnosti stává jednou z priorit pro řadu společností. Jedním z dílčích cílů je pak rozvinutí EMS v rozsahu a účinnosti obvyklé pro úspěšně se rozvíjející společnosti. K vytváření EMS, které přispěje k dalšímu zvyšování kvality v procesech řízení a v organizaci společnosti, musí docházet postupně, a to ve všech oblastech a na všech hierarchických úrovních, např. cestou certifikace vybraných, především předvýrobních a výrobních, systémů. Řízení EMS musí být vedením společnosti chápáno jako nedílná, organická složka působení zdrojů společnosti ve prospěch pozitivního působení společnosti na životní prostředí a nedílná součást funkce řízení na všech úrovních.

Základní cíle, kterých by společnost zavedením EMS měla dosáhnout, lze definovat např. takto:

- zavedení pořádku ve všech aspektech činnosti,
- dosažení souladu s právními požadavky v ochraně životního prostředí,
- redukce provozních nákladů, úspory energií, surovin a dalších zdrojů,
- snížení rizika environmentálních havárií, za něž nese společnost odpovědnost,
- zvýšení podnikatelské důvěryhodnosti pro investory, peněžní ústavy, pojišťovny, veřejnou správu,
- zlepšení vztahů s veřejností,
- získání uznání za působení na životní prostředí certifikátem ISO 14000.

Prověrky integrovaných systémů

Významným nástrojem pro úspěšné zavádění a udržování integrovaného systému jsou jednotlivé typy prověrek.

Provádění prověrek sleduje dva základní cíle:

- primární,
- sekundární.

Primární cíle:

- vytvořit objektivní, podložený soubor informací pro vedení organizace o stavu integrovaného systému,
- prokázat externím partnerům, že se vedení organizace systematicky zabývá řízením integrovaného systému,
- vytvořit systém pro prověřování realizace opatření k nápravě jako nástroj pro zlepšování integrovaného systému,
- ověřit plnění cílů a úkolů v řízení integrovaného systému,
- připravit systém pro možnost prověřování objednatele,

- sledovat průběžně integrovaný systém a jeho schopnost vyhovět dohlížecím auditům certifikačního orgánu,
- zjistit neshody dříve než externí auditor.

Sekundární cíle:

- zvýšení informovanosti o integrovaném systému uvnitř organizace,
- úspora nákladů za nejakost, snížení úrazovosti a nepříznivých dopadů na životní prostředí,
- zvýšení úrovně řízení organizace a uvolnění řídicích pracovníků k systémové práci,
- zlepšení technologických postupů.

Dle typu rozlišujeme:

- vnitřní prověrky,
- prověrky druhou stranou,
- vnější prověrky (audit třetí stranou).

Cílem vnitřních prověrek je kvalifikovaně posoudit účinnost zdokumentovaného systému řízení ve vlastní organizaci. Vnitřní prověrky se provádějí na základě plánu prověrek vyhlášených vedoucím organizace. Vnitřní prověrky provádějí interní auditoři a účastní se jich též vedoucí pracovník prověřované oblasti. Vnitřní prověrka nesmí vést k přenosu odpovědnosti za kontrolu nebo nevyřešení neshody na prověřovatele. Součástí vnitřní prověrky není opatření k nápravě. To navrhuje a realizuje vedení prověřované jednotky.

Prověrka druhou stranou probíhá u subdodavatele a má za účel prověřit shodu subdodávek se specifikovanými parametry. Prověrku provádí proškolení a k tomu jmenovaní pracovníci odběratele. Organizace musí provádět hodnocení subdodavatelů. V případě, kdy se vyskytnou neshody v subdodávkách, vysílá odběratel své auditory na prověrku příčin neshody.

Vnější prověrky provádí nezávislá externí organizace, nejčastějším případem je prověrka auditora certifikačního orgánu.

Certifikační orgán provádí prověrky:

- předcertifikační audit – prověření certifikovatelnosti zavedeného systému,
- certifikační audit – vyhodnocení zavedeného integrovaného systému a vydání certifikátu,
- dohlížecí audit certifikátora – půlroční, resp. roční prověřování účinnosti integrovaného systému.

Podle typu auditu lze provádět systémový, postupový, resp. výrobní audit.

Základní sjednocující prvky integrovaného systému

Za základní sjednocující prvky integrovaného systému společnosti lze označit [6]:

- Integrovaný manažerský systém
  - politika, cíle, programy,
  - organizace, personál,
  - dopady na kvalitu, BOZP, životní prostředí,
  - operativní řízení,
  - dokumentační záznamy integrovaného systému,
  - prověrky, audity.
- Koloběh základních úkonů pro funkčnost integrovaného systému.
(viz obr. na následující straně)

Obr.1: Koloběh základních úkonů pro funkčnost integrovaného systému

Závěr

Integrovaný systém managementu dosahuje výhody ze spojení jednotlivých integrovaných složek (systém managementu jakosti, systém managementu bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a systém environmentálního managementu). Stává se tak prostředkem pro plnění strategických záměrů organizace.

Za hlavní přínosy ze zavedení integrovaného systému managementu může organizace pokládat:

- orientaci na personální složku organizace, skupiny ovlivňující chod organizace (zákazníci, dodavatelé, pracovníci, vlastníci),
- komplexnost integrovaného systému, který se uplatňuje v celé organizaci zapojením všech osob,
- spirálovité zvyšování jakosti v oblasti řízení procesů, dodávaných výrobků a služeb,
- marketingový, procesní a týmový přístup,
- rozvoj systému řízení bezpečnosti a ochrany zdraví při práci podle normy OHSAS 18001, mechanismy pro podporu zvýšení bezpečnosti a ochranu zdraví při práci,
- rozvoj systému ekologického řízení podle norem ISO souboru 14000 a podpora činností s příznivým dopadem na životní prostředí.

Maketa spirály neustálého zlepšování procesů ve firmě, představuje záležitost trvalou, neustále reagující na měnící se podmínky liberalizovaného trhu v zemích EU. Cílem je zásada, že by organizace měla přijímat tyto normy nejen pro certifikační účely, jak tomu v mnoha případech dosud je, ale hlavně jako užitečnou investici a nástroj pro dosažení úspěchu.

Literatura:

- [1] Kolektiv autorů: *Encyklopedie Diderot*. Praha: Diderot, s.r.o., 1999. (elektronická verze)
- [2] Materiály ze semináře *Systém řízení jakosti* konaného dne 8. 2. 2000. Praha, CS - Project, spol. s r.o., 2000, 10 s.
- [3] Materiály ze školení *Požadavky na systém managementu jakosti dle ČSN EN ISO 9001:2000* konaného dne 20. 9. 2001. Praha, CS - Project, spol. s r.o., 2001, 16 s.
- [4] Moučka J.; Obršálová I. *Environmentální management*. Pardubice, Univerzita Pardubice, 1999, 92 s. ISBN 80 – 7194 – 235 – 9
- [5] Norma *Occupational Health and Safety Management Systems (OHSAS) 18001:1999*. 1999, 12 s. (anglický originál)
- [6] Řeháček P. *Revize ISO 14001:2004 (studijní materiály ke kursu)*. Ostrava, Pyramis Q cz, s.r.o., 2005, 19 s.
- [7] Syllabus *Zavedení systému řízení BOZP*. Praha, CS – Projekt, spol. s.r.o., 2003, 10 s.

Kontaktní adresa:

Ing. Aleš Horčíčka
Ústav ekonomiky a managementu
Fakulta ekonomicko – správní
Univerzita Pardubice, Studentská 84, 532 10 Pardubice
e-mail: ales.horcicka@centrum.cz
telefon: 466 036 246